

HISTORIKAR VERK SEMDA

Kulturminne- og rivedokumentasjon

Kong Oscars gate 44–48
Bergenhús, gnr. 166, bnr. 535, mfl.

Innhald

Innleiing	3
Områdehistorikk	4
Dagens kulturmiljø	12
Registrerte kulturminner	25
Skildring av bygg i planområdet	30
Kong Oscars gate 44	30
Kong Oscars gate 46 og 48	33
Oppsummering og skildring av konsekvensar for eksisterande kulturmiljø	39
Litteratur og kjelder	44

Mars 2022

PROSJEKT: Kong Oscars gate 44–48, Bergenhus gnr. 166 / bnr. 535 m.fl.

TILTAKSHAVAR: Calmar Eiendom 2 AS

KONSULENT: En til en arkitekt

UTARBEIDD AV: Historikarverksemda SA

Silje Een de Amoriza, faghistorikar

Øystein Hellesøe Brekke, faghistorikar

KONTAKT: silje@historikarverksemda.no | +47 930 92 524

Innleiing

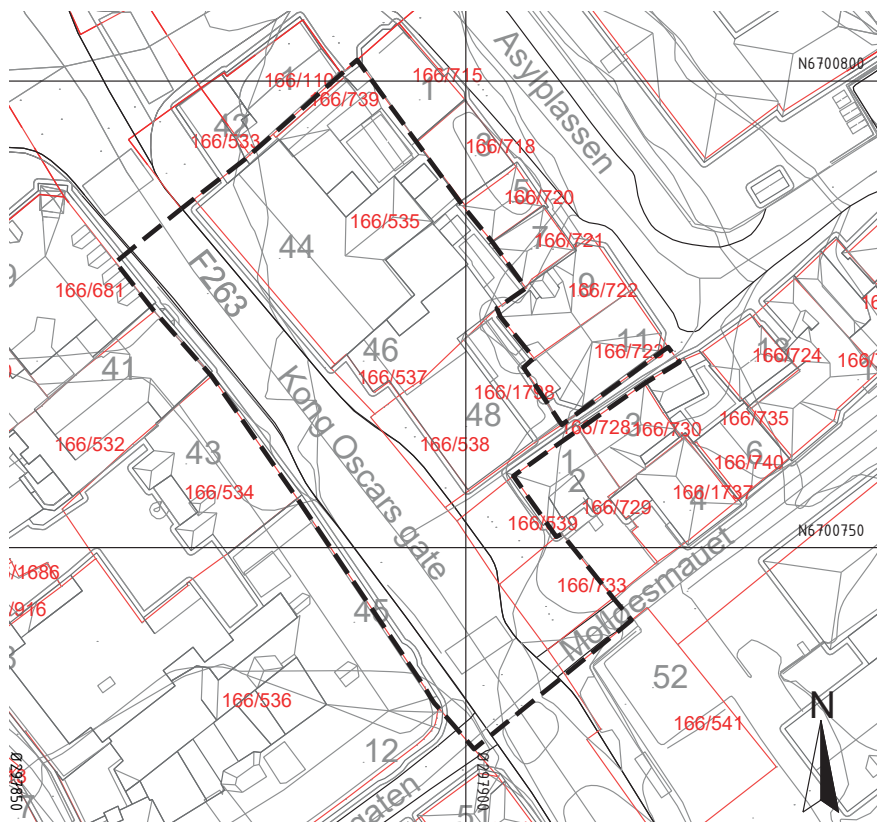
Historikarverksemda SA har utarbeidd føreliggjande kulturminnedokumentasjon i samband med detaljregulering for prosjekt i Kong Oscars gate 44–48 i Bergen kommune, på oppdrag frå Calmar Eiendom 2 AS. Plankonsulentar er En til en arkitekter AS.

Planområdet omfattar eigedom Kong Oscars gate 44–48. I gjeldande kommuneplan (KPA) 2018 er området i byfortettingssonen, sone 1 (BY1), med sentrumsføre mål. Når det gjeld kulturminner er området berørt av H570 Hensynssone kulturmiljø Marken, H570 Historisk sentrum, H730 Båndlagt etter lov om kulturminner. Det er også innenfor NB-område (Nasjonale interesser i by, Riksantikvaren).

Tiltakshavar sin intensjon med planforslaget er å legge til rette for utviding av eksisterande hosteldrift i Kong Oscars gate 44–48.

Planen opnar for nybygg med føremål hotell/overnatting med tilhøyrande fasilitetar. Tiltakshavar foreslår riving av eksisterande bygg med adresse Kong Oscars gate 46 og 48, og at nybygg vert påkopla eksisterande bygg i Kong Oscars gate 44.

Denne kulturminnerapporten dokumenterer historie og kulturminner i og i nærleiken av planområdet – gjennom tekst, bilder og kartmateriale. Rapporten er basert på aktuell litteratur og relevante kjelder – mellom anna tinglyst materiale, byggesaker, kart, teikningar, fotografi – i tillegg til observasjonar gjort under synfaring av planområdet. Synfaring av planområdet blei utført av faghistorikarar Håvard Klyve Parr og Silje Een de Amoriza frå Historikarverksemda 10. mars 2022. Alle foto er tatt av Historikarverksemda under denne synfaringa med mindre anna er oppgitt i bildeteksten.

Områdehistorikk

Planområdet i denne rapporten ligg i området som vert omtala i kulturminnegrunnlaget for kommunedelplan Sentrum (Byantikvaren, 1999) og Kulturminnegrunnlag for konsekvensutredning Skansetunnelen (Byantikvaren, 1998). Planområdet ligg i det som var utkanten av byen i mellomalderen, langs det som var hovedvegfaret ut av byen, forbi Nonneseter kloster og vidare sørover, som tilsvarar dagens Kong Oscars gate. Under Kong Oscars gate 45, på andre sida av gata frå planområdet, vart det i 1860 funne restar av eit naust, noko som har blitt tolka som at Vågen opphavleg har gått så langt inn. I alle høve gjekk sjøen inn til domkyrkja. På slutten av 1100-talet vart Olavskyrkja bygd, og på 1200-talet vart det oppretta eit fransiskanarkloster som denne kyrkja vart ein del av. Etter reformasjonen vart denne kyrkja domkyrkje.

Etter ein bybrann rundt midten av 1200-talet vart Katarinakyrkja og Katarinahospitalet, som før hadde stått ved Dreggen, flytta til ei tomt om lag der dagens Kong Oscars gate 44 står, i tillegg til delar av nr. 46 (sjå kart på side 11). I det kongelige fundasjonsbrevet fra 1276 vart Katarinahospitalet gjort til fattighospital for 20 kvinner, som der skulle få husrom, mat og klede.

Kyrkja er nemnt i testament fram til tidleg 1500-tal, det er uvisst kva som vidare skjedde med ho. Katarinahospitalet var i 1650 blitt overteke av hanseatane som tysk fattighus – dette kan ha skjedd allereie i mellomalderen. Hanseatane i Bergen hadde eit gilde via St. Katarina og St. Dorothea og både kyrkja og hospitalet er ofte tilgodesett med gåver i testamenta til hanseatiske kjøpmenn, noko som tyder på at dei har hatt ei slags tilknytning til hanseatane.

Seinast i 1411 vart St. Jørgens hospital oppretta om lag 100 meter lenger søraust, langs den same hovudvegen. I 1702 vart planområdet ramma av den store bybrannen. Det at St. Jørgens hospital brann ned i denne bybrannen, tydar på at den samanhengande trehusbebyggelsen langs dagens Kong Oscars gate då nådde iallfall dit. Alle bygnigar som eventuelt har stått i planområdet, må ha brent ned. Dette gjaldt òg Katarinahospitalet. Hospitalet vart bygd opp att på den gamle grunnmuren sin i 1705. Det vart lagt ned i 1771. Dette er noko uklart, men på kart frå 1700-talet ser det ut til at sjøve hospitalet stod omlag på tomta til dagens Kong Oscars gate 44. Denne opplysninga finn ein også i Bergen byleksikon.

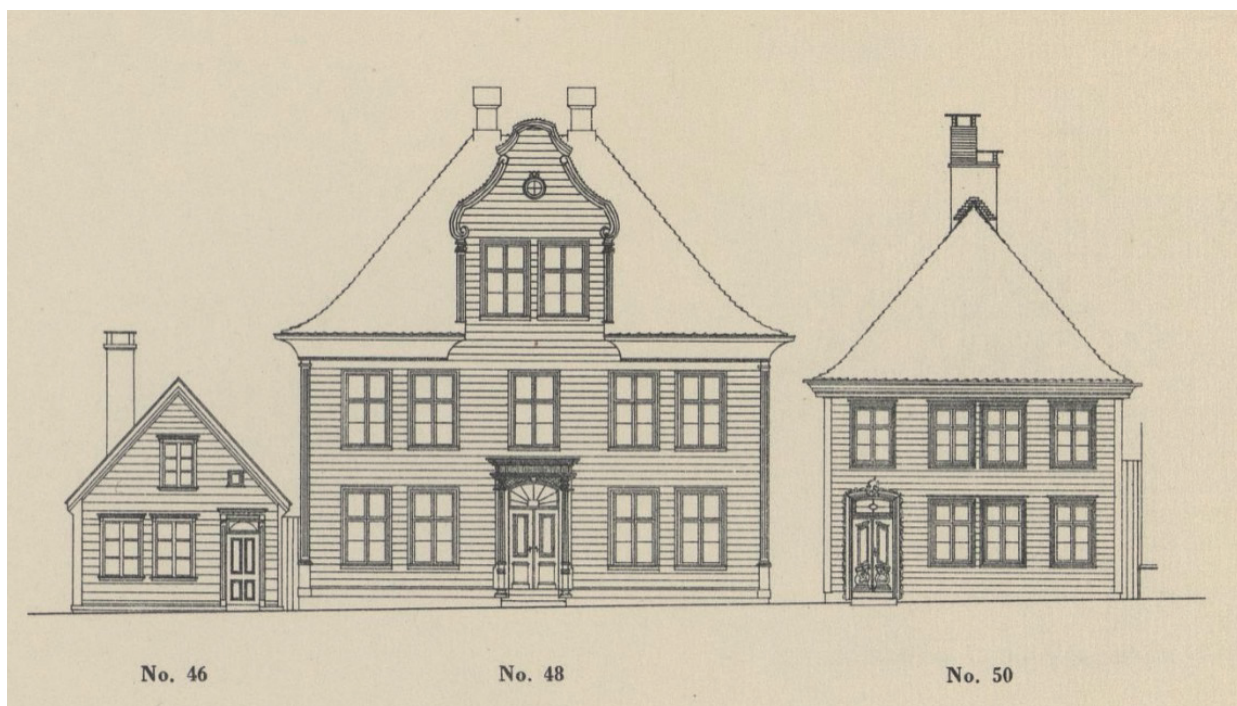
Figur 1: Planområdet på bilete frå 1865-1882. Dette var før fleire av dei eldre trehusa vart rive. Kong Oscars gate 44 vart rive og flytta få år seinare. Foto: Ubb billedsamlingen.

Figur 2: På bykart frå 1772 er staden avmerka «Catharinen Hospithal» (nr 79 på kartet). Kjelde: Bergenskart.no

Frå 1775 husa det gamle Katarinahospitalet Den almindelige Friskole, ein av fem fattigskular i byen. Langs begge sider av Kong Oscars gate kom det tett trehusbebyggelse. På tomte som i dag er Kong Oscars gate 46 kom eit lite trehus i ein og ein halv etasje, medan nabotomte, nr. 48, i 1795 fekk eit større og prangande bustadhus, bygd for tollembetsmannen Carsten Lytkien. I 1850-åra var dette framleis eit overklassehus, eigd av tollkasserar John S. Steen, far

til den seinare statsministeren Johannes Steen. Både nr. 46 og nr. 48 er med i tredje bind av «Eldre Bergens-arkitektur i utvalg: efter Bergens arkitektforenings fotografier og opmålinger» frå 1943, som døme på eldre bergensk trearkitektur. Nr. 46 vart skildra som «et fremragende eksempel på den minste – og ofte mest formfullendte – utgave av bolig», og nr. 48 som eit «arkhøyhus med rokokkoutforming av arken, en ganske sjelden bergensk spesialitet.»

Figur 3: Frå «Eldre Bergens-arkitektur i utvalg».

Skulebygningen i Kong Oscars gate 44 vart i 1873 kjøpt av Bergens Totalavholdsforening, som reiv det gamle bygget i 1884 og bygde huset som er Kong Oscars gate 44 i dag. Seinare kom eit tilbygg mot nordaust - det er med på bilete tidfesta til 1890-åra. Ei tid frå 1890 hadde Gulating lagmannserett møtesal i bygget. I 1912 vart det kjøpt for

50 000 kroner av Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige, kjent som Mormonarkyrkja, noko som skapte kontroversar i byen. Det endte med at mormonarane raskt vart kjøpt ut og bygget vart menighetshus for domkyrkja fram til 1959, då kontormaskinfirmaet Jacob L. Berstad A/S tok over.

Figur 4: Bilete tidfest til 1888-94. Nybygget i nr. 44 er bygd. Til venstre for det er «Embetsmannshuset», nr. 48, synleg. Foto: Ubb billedsamlingen.

Figur 5: Bilete tidfest til 1890-1900, med tilbygg på nr. 44. Foto: Ubb billedsamlingen.

Tidleg på 1900-talet kom det butikklokale i første etasje i både nr 46 (i 1903) og i nr. 48 (i 1914). Mellom 1896 og 1930 forsvann den gamle trehusbebyggelsen på motsett side av Kong Oscars gate (nr. 41–45) og vart erstatta av større murbygg. I 1934 vart nr. 46 rive og det meste av tomte vart overført til Domkirkens menighetshus.

Etter andre verdenskrig var det mykje snakk om nyregulering av område som var brent ned eller elles skada, og mange ville i same slengen kvitta seg med gammal trehusbebyggelse. Det vart laga heilskaplege reguleringsplanar for større område, men planane viste seg å vera veldig dyre, og dessutan kom etter kvart verneinteresser inn i biletet. Når alt kom til alt, vart mange av planane stoppa av kombinasjonen av pengemangel og verneinteresser: «I femtiårene kom en konkurranse om modernisering av en bred sone av ganske kaotisk fremvokste kvartaler mellom havnebassenget og Jernbanestasjonen. (...) Heller ikke i dette tilfellet forelå

det økonomiske muligheter for å føre prosjektet ut i livet. Etter mange år bestemte en seg likevel for å gjennomføre en såkalt fornyelse av en del av området. Marken ble utvalgt.» Rivinga av heile trehusbebyggelsen rundt Marken vart til slutt avvist i 1974, men i mellomtida hadde det vorte gjort enkelte inngrep av omsyn til trafikken i Kong Oscars gate. Tidleg i 1960-åra vart det vedteke å fjerna ei trehusrekkje som stod i vegen for utviding av gata. Kong Oscars gate nr. 48 vart rive i 1963 og i 1969 ført opp att på Gamle Bergen museum, der det vert kalla «Embetsmannshuset». Denne saneringa omfatta òg nr. 42 nordvest for planområdet og nr. 50 og 52 søraust for planområdet, mellom Asylsmauet og Molløesmauet. Før denne rivinga stod nr. 44 litt tilbake frå gata i forhold til nabohusa – etterpå er det det huset i husrekkja som står lengst ut mot vegen.

I 1965 vart bygningane som står i dag, reist på tomte i Kong Oscars gate 46/48, som einetasjes «midlertidig butikkpaviljong».

Figur 6: Kong Oscars gate 42, 44, 46 og 48 på bilete tidfest til 1880–89. På veggen til nr. 44 står det «Bergen totalavholdsselskab». Foto: Ubb billedsamlingen.

Figur 7: Bilete tidfest 1898–1905. Husrekke fra nr. 42 til venstre til nr. 50 til høyre. Foto: Ubb billedsamlingen.

Figur 8: Kong Oscars gate 46. Foto: Ubb billedsamlingen.

Figur 9: Kong Oscars gate 44, 46 og 48. Foto: Ubb billedsamlingen.

Figur 10: Kong Oscars gate 44, tidfest 1957–63. Foto: Ubb billedsamlingen.

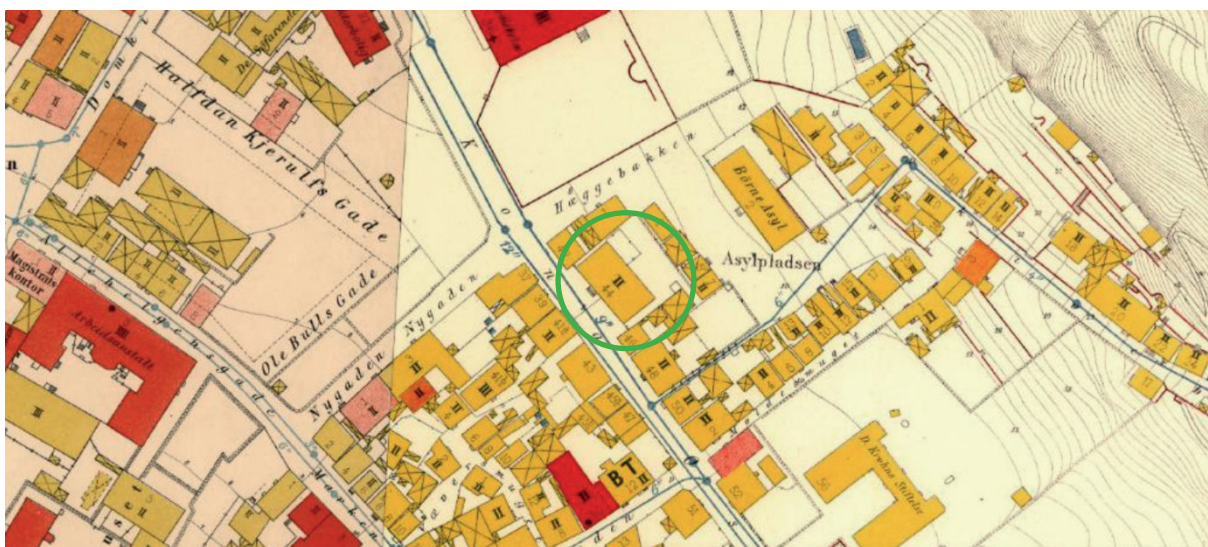
Figur 11: Kong Oscars gate 44, 48, 50 og 52, tidfest 1963, rett før rivninga. Foto: Ubb billedsamlingen.

Figur 12: Bykart frå 1829. Dei individuelle husa er ikkje teikna inn, men formen på kvartalet, med nr. 44 litt tilbaketrekt frå gata i forhold til nabohusa, er lett gjenkjenneleg. Kjelde: Bergenskart.no.

Figur 13: Bykart frå 1861. Kjelde: Bergenskart.no.

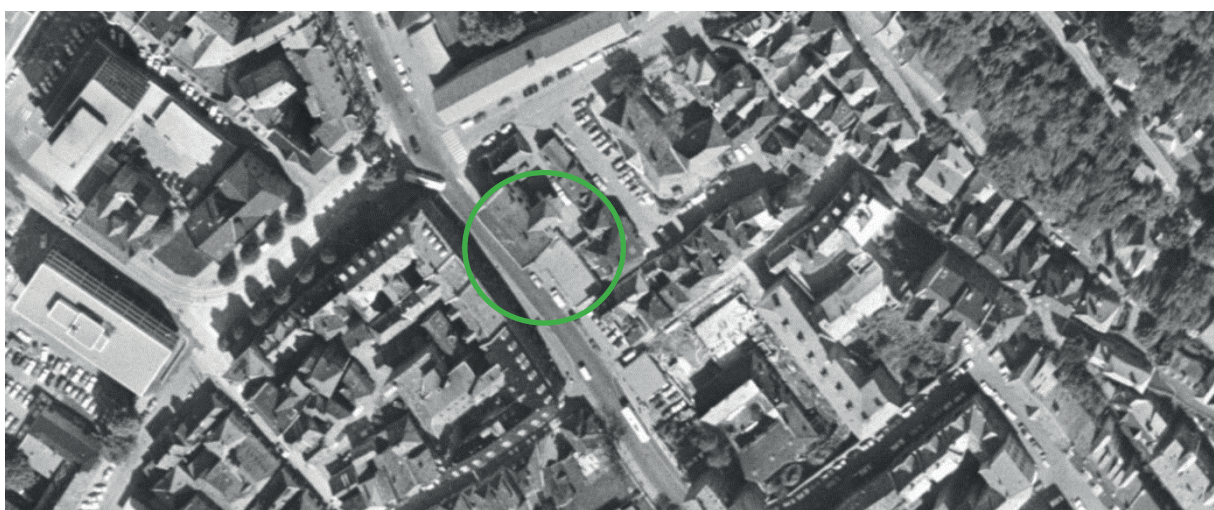
Figur 14: Det eldste bykartet der dei individuelle husa er teikna inn, frå 1880. (1910?). Kjelde: Bergenskart.no.

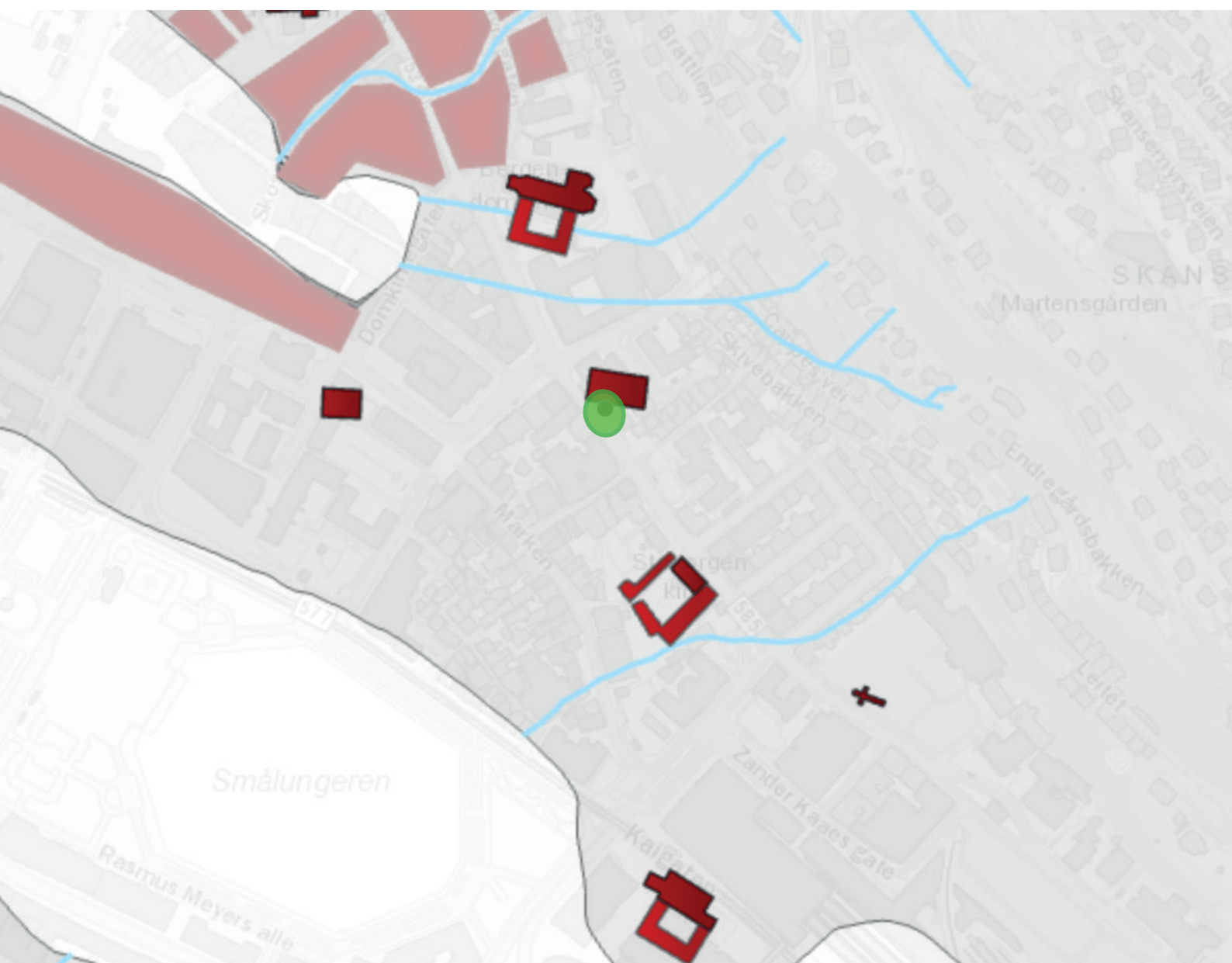
Figur 15: Bykart frå 1913. Nr. 44 har fått tilbygget mot nordaust. Kjelde: Bergenskart.no.

Figur 16: Ortofoto 1950. Kjelde: Bergenskart.no.

Figur 17: Ortofoto 1970. Kjelde: Bergenskart.no.

Kartlag frå Bergenskart.no viser ein rekonstruksjon av middelalderbyen i Bergen. Planområdet er omtrentleg markert med grøn sirkel. Det raude rektangelet like ved dagens planområde indikerer plasseringa av ei middelalderkyrkje. Det vil altså sei Katarinakyrkja (og truleg også hospitalet), som vart flytta hit etter ein brann på 1200-talet. Merk at Katarinakirken i Bergen bys historie av Knut Helle er kategorisert under «kirker vi noenlunde kjenner beliggenheten til, men som det ikke er funnet sikre spor av.» Den raude bygninga nord for planområdet er domkyrkja.

Middelalder-Bergen, en rekonstruksjon

Dette forsøket på rekonstruksjon av middelalderbyen er ikke tidfestet til et bestemt år, men har som mål å skissere bystrukturen rundt de kulturminnene og strukturene vi vet kan dateres til denne perioden

Middelalderstruktur

- Allmenning
- Annen bygning
- Festningsverk
- Kirke
- Kirkelig bygning
- Konaelia bvanina

ket, G... OSM - Geodata AS

Dagens kulturmiljø

4A BEBYGGELSE

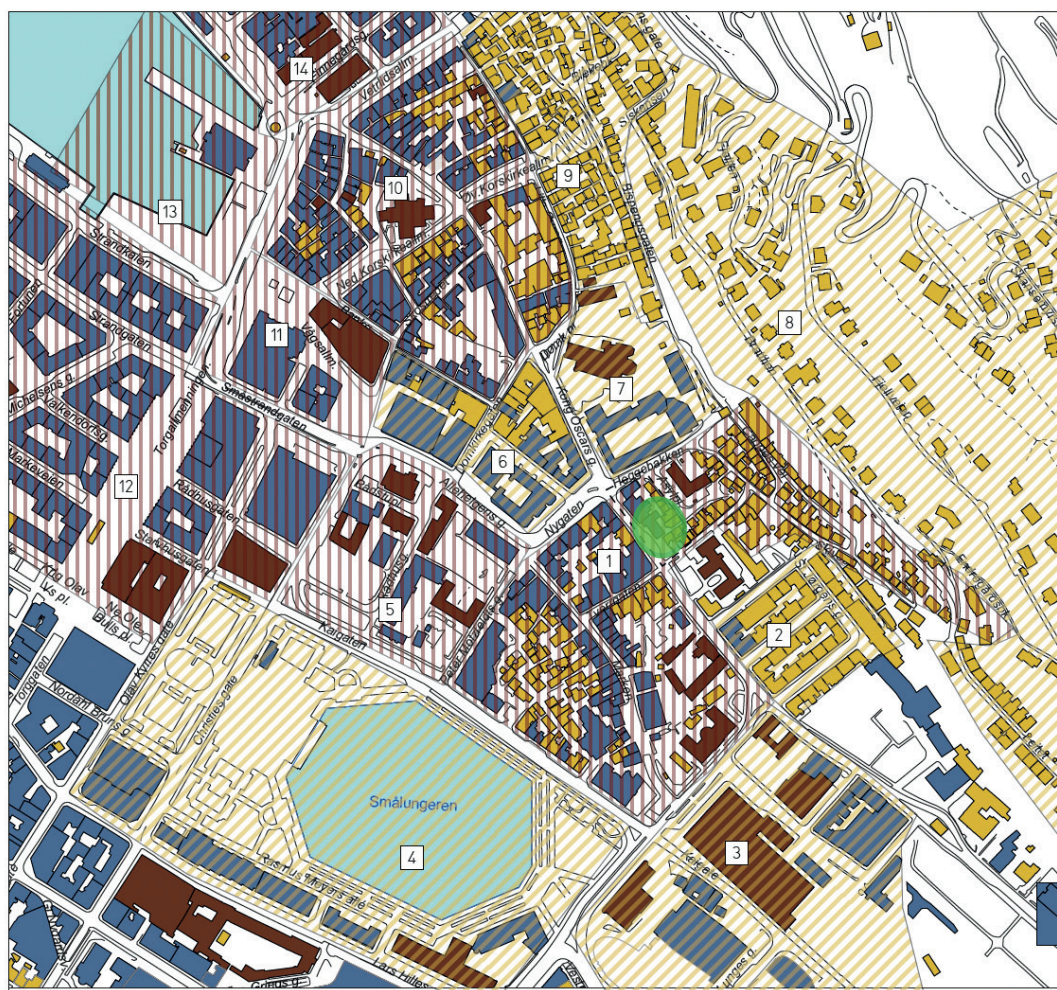
- Delområder ut ifra bebyggelsesstruktur, bygningstyper og andre viktige identitetsbærende element i strøkskarakteren
- Delområder kulturmiljø (hensynssoner KPA2018)
- Fredete kulturminner (bygg)
- Balanse mellom bolig og næring
- Plan- og byggesaksområdet

Delområder og kulturmiljø
Området ligger i sin helhet innenfor hensynssone kulturmiljø sentrum.

- 1 Marken (hensynssone kulturmiljø)
Eldre trehus- og murhusbebyggelse
- 2 Pontoppidansgate m.fl.
Kvartalsbebyggelse i mur
- 3 Stasjonsområdet
Kvartaler med variert størrelse
- 4 Byparken og kunstmuseene
Monumental bebyggelse, park
- 5 Rådhuskvartalet (kulturmiljø)
Område med stor tidsdybde
- 6 Kvartalsbebyggelse
- 7 Domkirken og katedralskolen
Større anlegg
- 8 Fjellsiden sør
Frittliggende bebyggelse tilpasset landskap
- 9 Fjellsiden nord
Tett trehusbebyggelse
- 10 Vågsbunnen (kulturmiljø)
Eldre trehus- og murhusbebyggelse
- 11 Vågsallmenning (kulturmiljø)
Kvartalsstruktur
- 12 1916-brann området (kulturmiljø)
Kvartalsstruktur
- 13 Torget (kulturmiljø)
Torg/plass
- 14 Murbryggen (kulturmiljø)
Kvartalsstruktur

Kilder:
- Kulturminnegrnlag for bybanen (kulturmiljøer)
- Kulturminnegrnlag for Skansen, søndre innslag.
- bergenskart.no (hensynssoner, kulturminner)

Kartkilder:
- Bergen kommune

STEDSANALYSE OG SKISSEPROSJEKT Kong Oscars gate 44 – 48

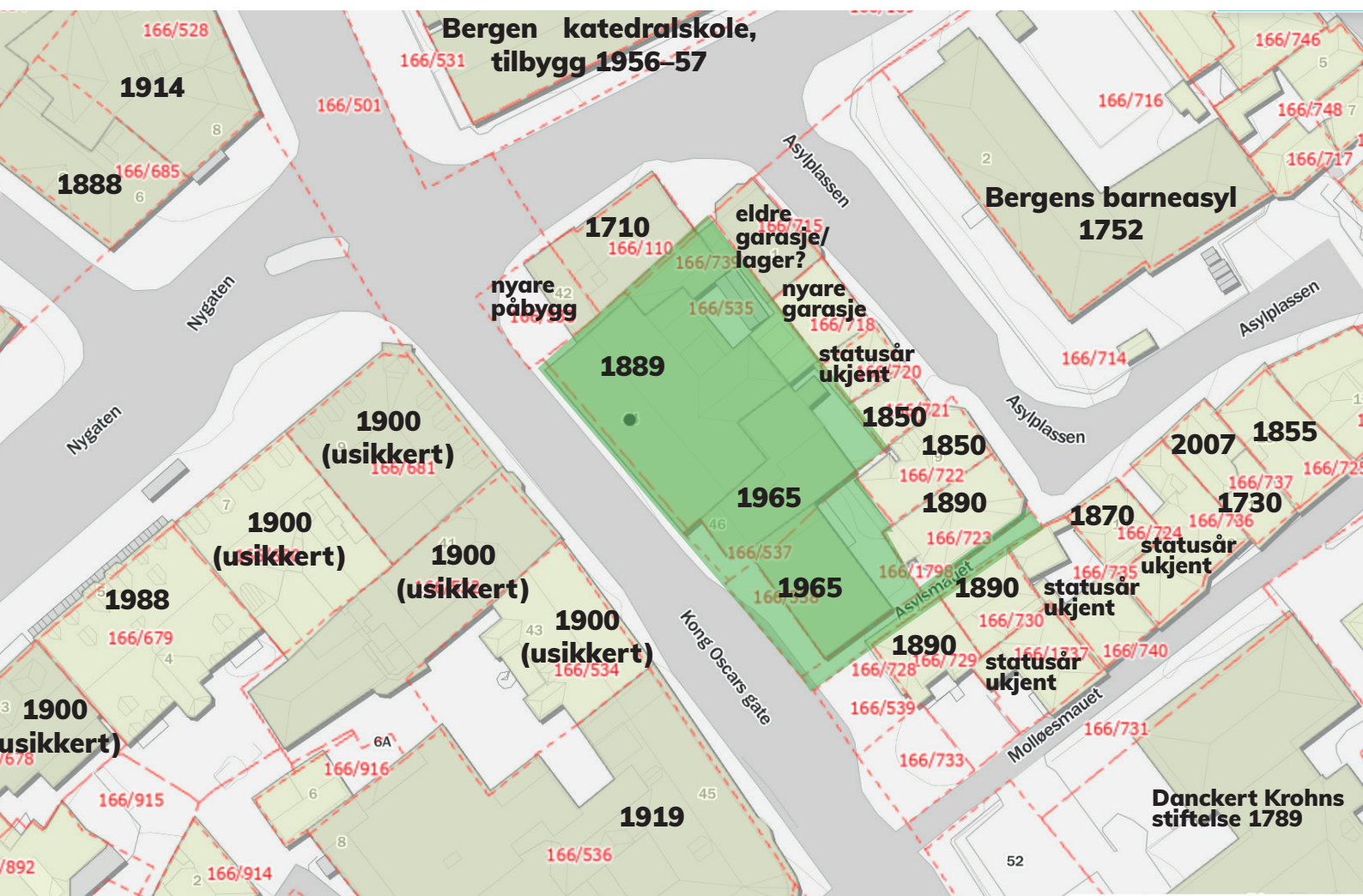
Dato 13.01.2022

EN TL EN

Kartet over er henta frå stedsanalysen, og gir eit godt bile over det større kulturmiljøet planområdet er del av. Planområdet er omtrentleg markert med grøn sirkel.

Planområdet ligg i byfortettingssonen (BY1) i Bergen sentrum, like utenfor sentrumskerne S1. Området er berørt av H570 Historisk sentrum, med delområde H570_2 Marken. Om hensynssone for Marken står det: «Tett trehusbebyggelse som vokste frem i uregulert struktur på 16- og 1700-tallet. Marken brant i 1702, og mye av dagens bebyggelse ble reist like etter. I deler av området, Mølløesmauet og Skivebakken, kan det finnes bygninger med kjerne fra før 1702-brannen. Delområdet

er et helhetlig kulturmiljø typisk for det historiske Bergen. Området er regulert til spesialområde bevaring, med egne vernebestemmelser. Ekstra varsomhet ved vedlikehold av bygninger og fasader. Området er av nasjonal interesse.» Planområdet ligg også innafor middelalder-bygrunn med hensynssone H730 Båndlagt etter lov om kulturminner. Det er også innafor NB-område (Nasjonale interesser i by, Riksantikvaren). Hensynssonar er kartfesta i denne rapporten, på side 26.

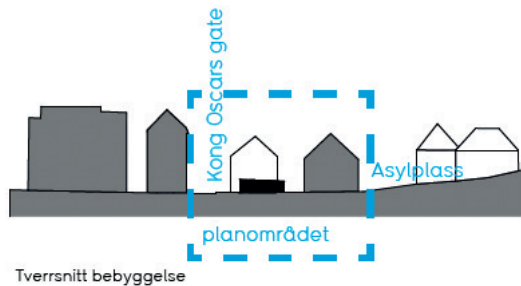

Eigedomskart henta frå Bergenskart.no. Planområdet er omtrentleg markert i grønt. Byggeår/statusår for bygg i og rundt planområdet er skrive i svart, hovudsakleg henta frå info i Bergenskart.no. Bergen domkyrkje ligg litt lenger nord for planområdet.

Byantikvaren skriv i uttale datert 26.06.2020 at «planområdet er rikt på kulturminner, med stor tidsdybde og meget høye verneverdier». I uttalelse frå Vestland fylkeskommune datert 21.08.2020 er det poengtert at planområdet ligg i eit sårbart kulturmiljø. Ettersom planområdet ligg nært Bergen domkyrkje og innanfor automatisk freda grunn har også Riksantikvaren uttalt seg: «Planområdet ligg utanfor det sentrale området av byen i mellomalderen, men sentralt i høve ferdsel og med fleire kyrkjelege institusjonar. Ved domkyrkja låg fransiskanarklosteret og ved Asylplassen låg Katarinakyrkja med hospital. Sør for planområdet låg St. Jørgens hospital og litt lengre sør for dette igjen låg Nonneseter kloster. I om-

rådet er det gjort mindre arkeologiske undersøkingar dei siste tiåra. Undersøkingane viser både forstyrta masser ned til naturleg undergrunn, og potensiale for intakte kulturlag frå mellomalderen.»

Dagens kulturmiljø som planområdet er del av er dominert av eldre bergensk, sjølvgrodd småhusbusetnad i 1–2 etasjar, samt større murhus av nyare dato. Sjå kartlag frå Bergenskart.no på side 15 som viser fordeling mellom trehusbusetnad og murhus. Taklandskapet i området har ein rik og mangfaldig karakter med vinklar, arker, høgdeskilnadar og volum. Landskapet er dominert av saltak, valmtak og mansard. Ein finn enkelte flate tak. Området har be-

Tverrsnitt av busetnad, henta frå stedsanalysen.

vart den urbane strukturen som vart danna i middelalder og fram til andre halvdel av 1800-talet.

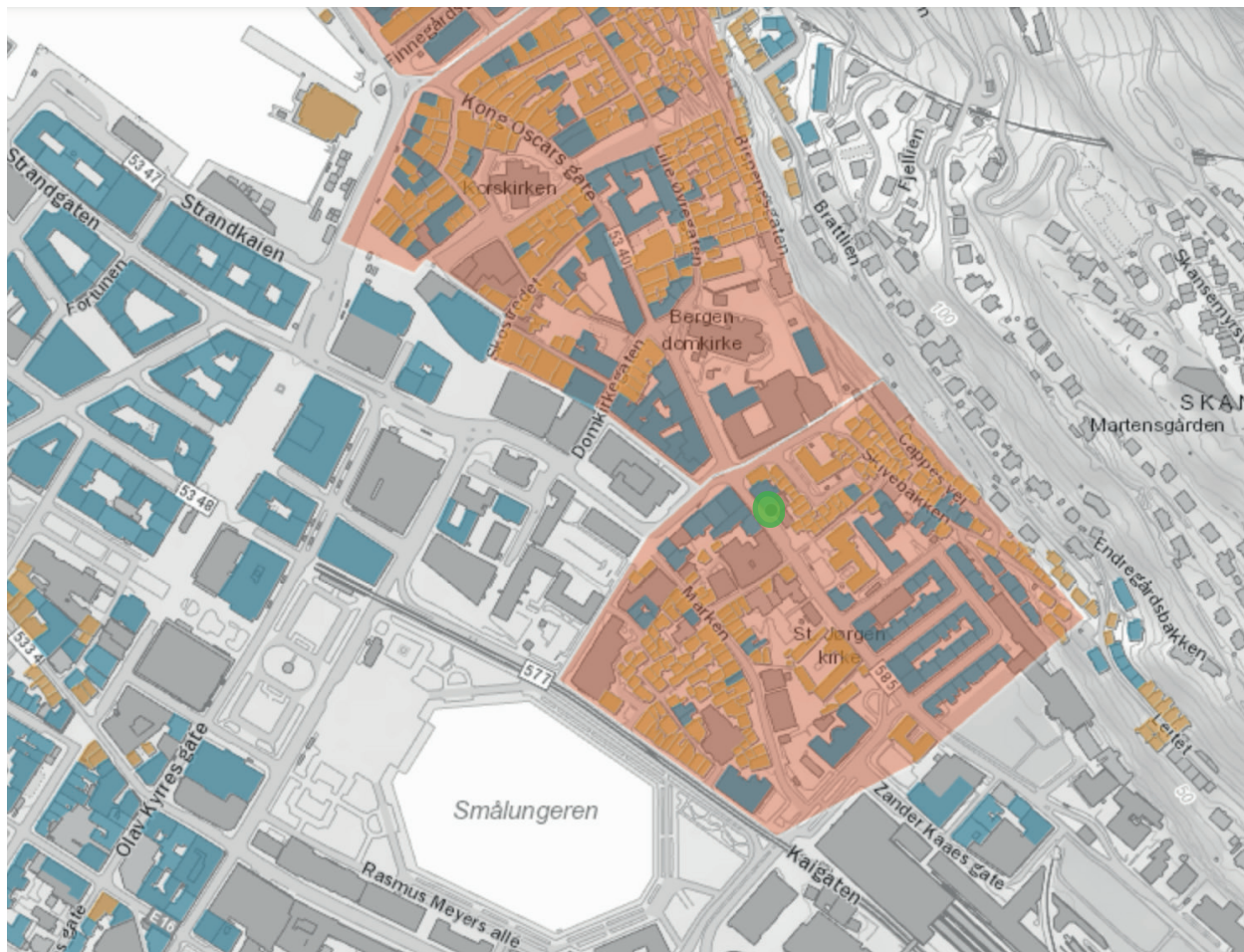
I sjølve planområdet ligg som tidlegare nemnt eit murhus frå 1889, med adresse Kong Oscars gate 44. Dei to andre bygga i planområdet er av langt nyare dato, frå 1965. Like nordaust for planområdet finn eit eit større område med eldre trehus-busetnad. Det same gjeld sør- og sørvest. Langs Kong Oscars gate er det ein større andel murhus oppført i fire etasjar, frå slutten av 1800-talet.

Kong Oscars gate 44, vegg i vegg med lokala med adresse Kong Oscars gate 46 og 48, som er tenkt rive, har murfasade. Dette bygget er noko høgare enn dei omkringliggande trehusa i umiddelbar nærleik av planområdet. Fasaden mot Kong Oscars gate har tidstypiske trekk frå seint 1800-tal, slik som markert sokkeletasje (rustica), tydeleg gesims og klassisistiske detaljar. Det framstår som eit nøkternt bygg med få detaljar. Særskilt om ein ser det i kontrast til murbygningane på motsett side av Kong Oscars gate. Desse ruvar høgt og har eit meir monumentalt preg. Repetitive vertikale rekker med detaljar gir eit ytterlegare uttrykk av at bygga strekker seg oppover. Fasadane er inndelt med markert sokkeletasje, tydeleg gesims og parvis plasserte vindauger. Dei fleste av dei i nærleiken av planområdet har klassisistiske detaljar og synleg teglstein, typisk for 1890-åra. Marken gjestehus (like

overfor planområdet) har same fasadeoppbygging, men skiller seg ut med færre og meir nøkterne detaljar i forenkla nybarokk/jugendstil, samt valmtak.

I forhold til desse høge murhusa er den omkringliggande trehusbusetnaden lågare og enklare i formspråk og detaljering. Trehusbusetnaden har ein langt meir organisk karakter (med ulikt fotavtrykk, høgder, takvinklar og detaljer) enn murhusa på motsett side av Kong Oscars gate, og møte mellom desse uttrykka er ein interessant del av dette kulturmiljøet, og er eit viktig historieforteljande element. Dei fortel om møtet mellom eldre byutvikling og moderne byplanlegging.

I området er det også fleire særskilte betydningsfulle enkeltbygg, mellom anna Bergens domkyrkje, Bergens barneasyl, Bergen katedralskole, Danckert Krohns stiftelse og St. Jørgens hospital. Registrerte kulturminner i området er kartfesta på sider 26–30.

Kartlag henta frå Bergenskart.no. Planområdet er omtrentleg markert med grøn sirkel. Som ein ser frå teiknforklaringane til høgre, så viser kartet fordeling mellom trehusbusetnad og murhus. I tillegg viser det lyseraudet feltet område for tett trehusbusetnad i brannsmitteområde.

Urban bebyggelse av tre og murstein

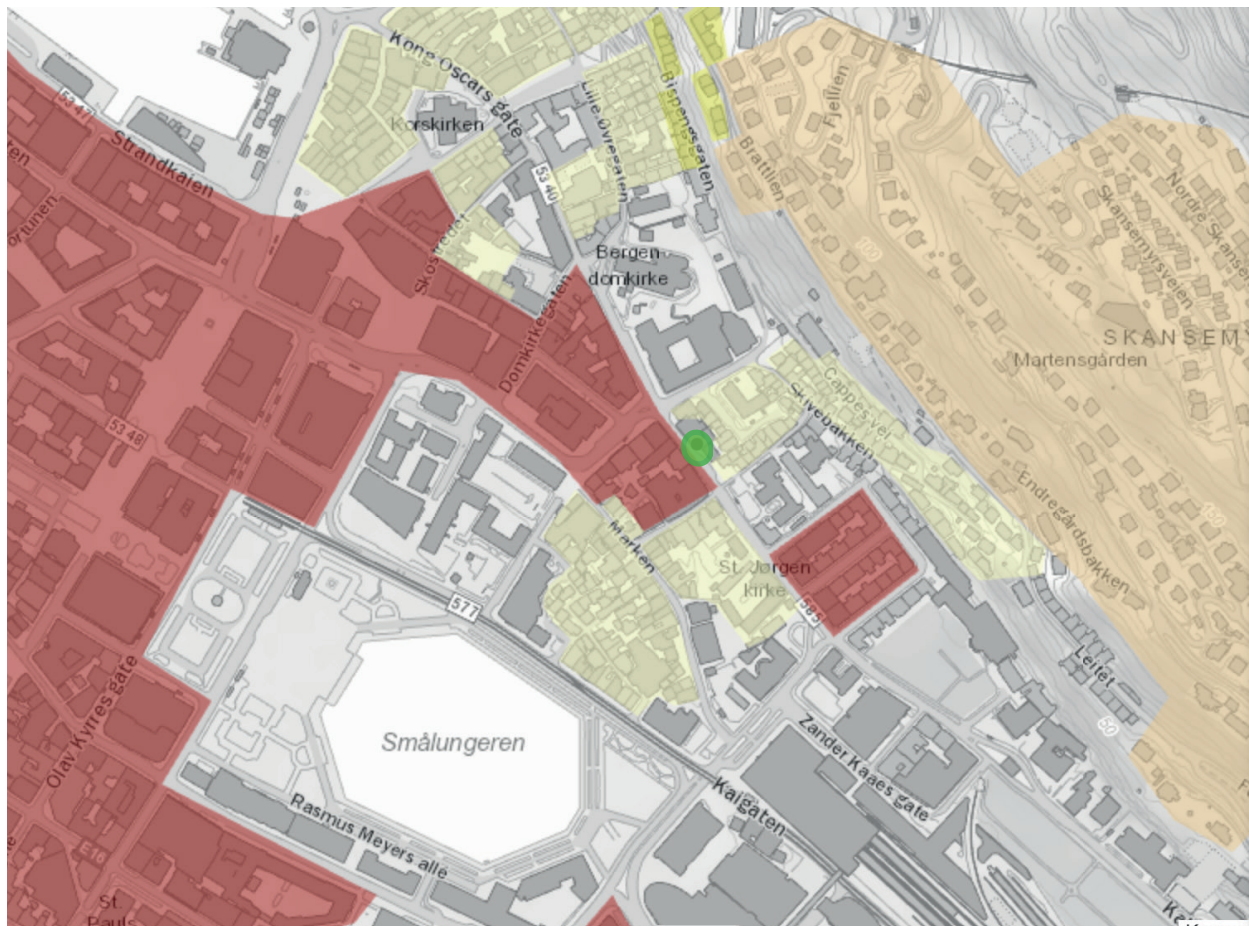
Bygninger, urban trehusbebyggelse klassifisert av Byantikvaren der bærende konstruksjoner i all hovedsak er av treverk. Mange av bygningene har delvis såkalt murforblending og kan utvendig fremstå som murhus.

Bygninger, murgårder og "skorsteinshus" i Bergenhus bydel klassifisert av Byantikvaren, der bærende konstruksjoner hovedsakelig er av murstein (bergensk hultmur) med etasjeskillere hovedsakelig av treverk, de fleste er reist i perioden 1890-1950

Kart: Geovekst, kommuner og OSM - Geodata AS

Kartlag henta frå Bergenskart.no. Planområdet er omtrentleg markert med grøn sirkel. Som ein ser frå teiknforklaringane til høgre, så viser kartet busetnadsstruktur i området, og ein ser at det er kvartalsstruktur, sjølvgrodd busetnad som dominerer like i nærleiken av planområdet.

Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstruktur kartlagt av Byantikvaren

- Åpen karrebebyggelse
- Hagebystruktur
- Kvartalstruktur
- Lamellbebyggelse
- Selvgrodd bebyggelse
- Tett bymessig trehusbebyggelse
- Variert småhusbebyggelse
- Villabebyggelse og frittliggende bebyggelse

Synfaring av planområdet. Bildet er tatt frå søraust langs Kong Oscars gate. Heil til høgre i bilde er eit trehus frå 1890, så skimtar ein inngangen til Asylsmauet like ved. I midten ser ein dei to musikkpaviljongane frå 1965 med adresse Kong Oscars gate 48, 46 og deretter det eldre murbygget i Kong Oscars gate 44. Heilt til venstre i bildet skimtar ein dei høgare murbygga frå seint 1800-tal/tidleg 1900-tal.

Omkringliggende kulturmiljø. Heilt til venstre i bildet ser ein deler av Kong Oscars gate 48, med inngangen til det gamle Asylsmauet. Bildet viser elles tre- og murhusbusetnad aust/nordaust for planområdet.

Asylsmauet og eldre trehusbusetnad.

Omkringliggende kulturmiljø. Asylplassen 9–1 like nord for planområdet, og med felles bakgård. Fremst i bildet ser ein trehusbusetnad frå andre halvdel av 1800-talet. Asylplass 3 og 1 består av ein nyare og eldre garasje/lager.

Bergens barneasyl bygd i 1752, nordaust for planområdet.

Kulturmiljø Asylplassen. Bergens barneasyl heilt til venstre i bildet.

Kulturmiljø Asylplassen. Husrekka med nr. 1 frå høgre og nr. 9 i enden til venstre i bildet. Bak dei to garasjanelager ser ein Kong Oscars gate 44 med tilbygg ut mot bakgården.

Asylplassen 1 i front. Det vesle bergenshuset midt i bildet, med adresse Heggebakken 1, er det eldste i umiddelbar nærleik til planområdet. I Bergenskart.no har det 1710 som statusår.

Kong Oscars gate 44 i planområdet med nærliggende bygg Asylplassen/Heggebakken i front. Bildet er tatt frå nord.

Kong Oscars gate 44 i planområdet med Heggebakken 1 i front. Bildet er tatt frå nord. Her ser ein eit eksempel på korleis eldre sjølvgrodd trehusbusetnad møter nyare byplanlegging og byggar (frå seint 1800- tidleg 1900-tal) langs Kong Oscars gate.

Detaljrikdom i fasadane på murbygga like over gata frå planområdet. Til venstre i bildet ser me Marken gjestehus (Kong Oscars gate 45) som har eit meir nøkternt detaljnivå enn dei fleste av den andre murbygga langs denne delen av Kong Oscars gate.

Krysset Kong Oscars gate / Nygaten. Heilt til venstre i bildet ser me Kong Oscars gate 44 i planområdet. På dette bildet får ein eit godt bilde av detaljrikdommen i murbygga i området.

Bildet er tatt frå vest, langs Kong Oscars gate. Kong Oscars gate 44 i midten av bildet. Også på dette bildet får ein inntrykk av det varierte og rikholdige kulturmiljøet i området. Til venstre i bildet er det eldre trehuset med adresse Heggebakken 1 frå 1710, og til høgre i bildet rekka med murhus frå seint 1800- tidleg 1900-tal. Heilt i enden av gata kan ein skimte eit eldre trehus med adresse Kong Oscars gate 51 (statusår ukjent) og St. Jørgens kirke frå 1706 (med historie tilbake til 1400-talet og St. Jørgens hospital).

Bildet er tatt frå vest, langs Kong Oscars gate, og viser det større kulturmiljøet. Til venstre i front er Bergens domkyrkje, og Bergens katedralskole. I enden av gata ser ein Kong Oscars gate 44 i planområdet. Også dette bildet viser, saman med bildet over, det rikholdige kulturmiljøet i området og kva tidsdjupn ein finn her.

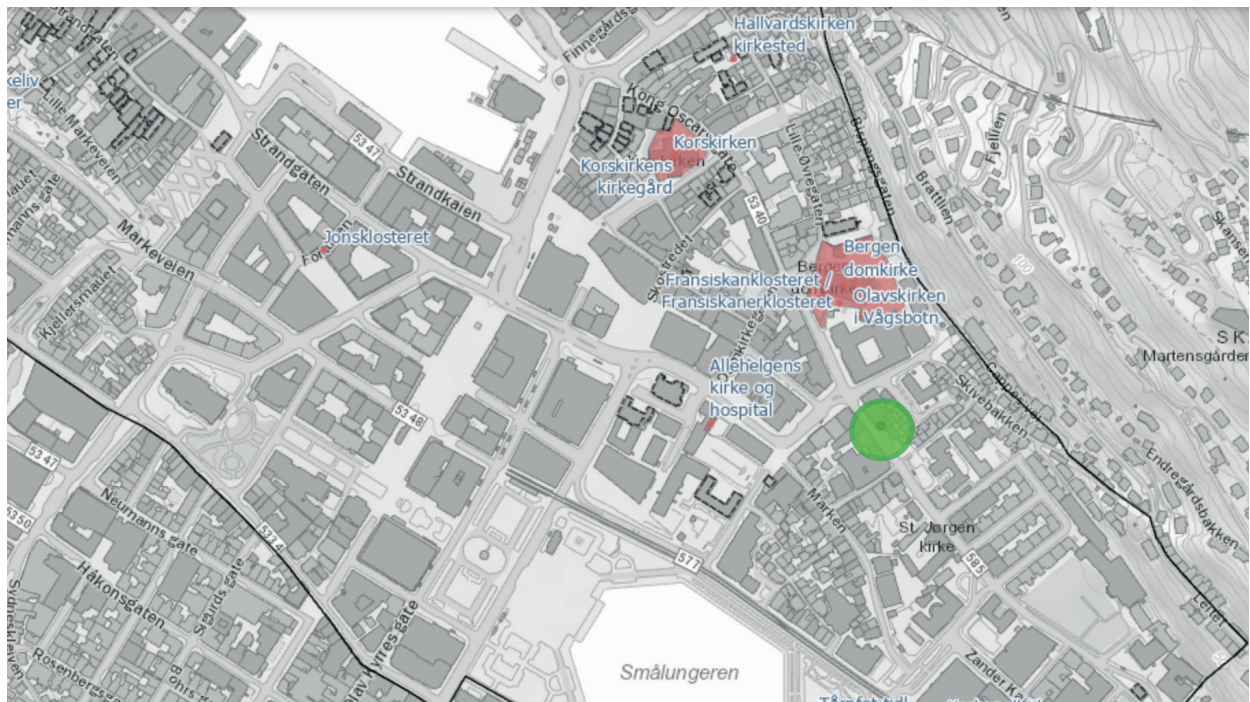

Bilder tatt frå andre etasje i Kong Oscars gate 44 og ned mot bakgården tilhøyrande planområdet.

Bilder tatt frå andre etasje i Kong Oscars gate 44. Her ser ein godt kulturmiljøet langs Kong Oscars gate i søraustleg retning.

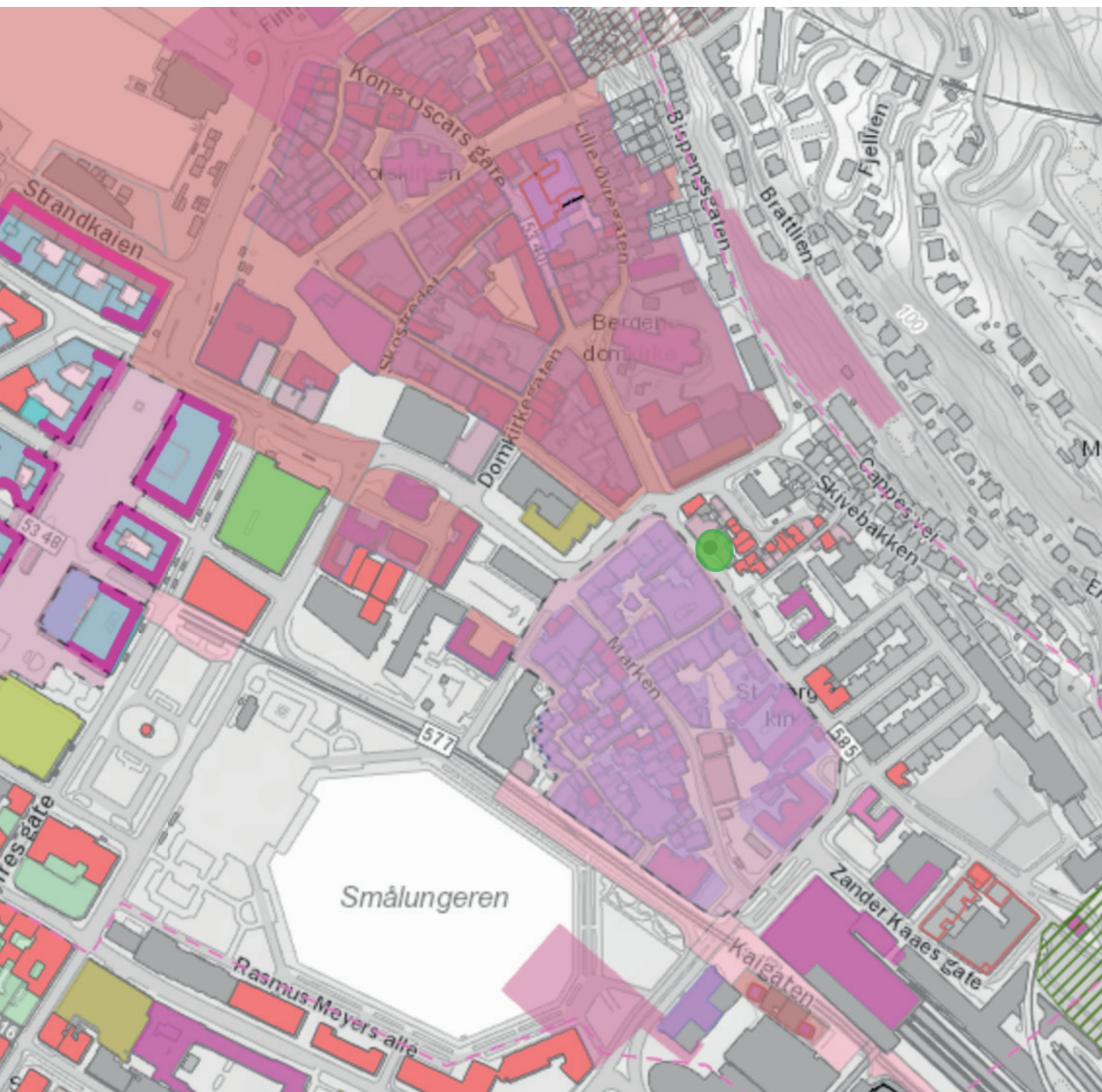
Registrerte kulturminner

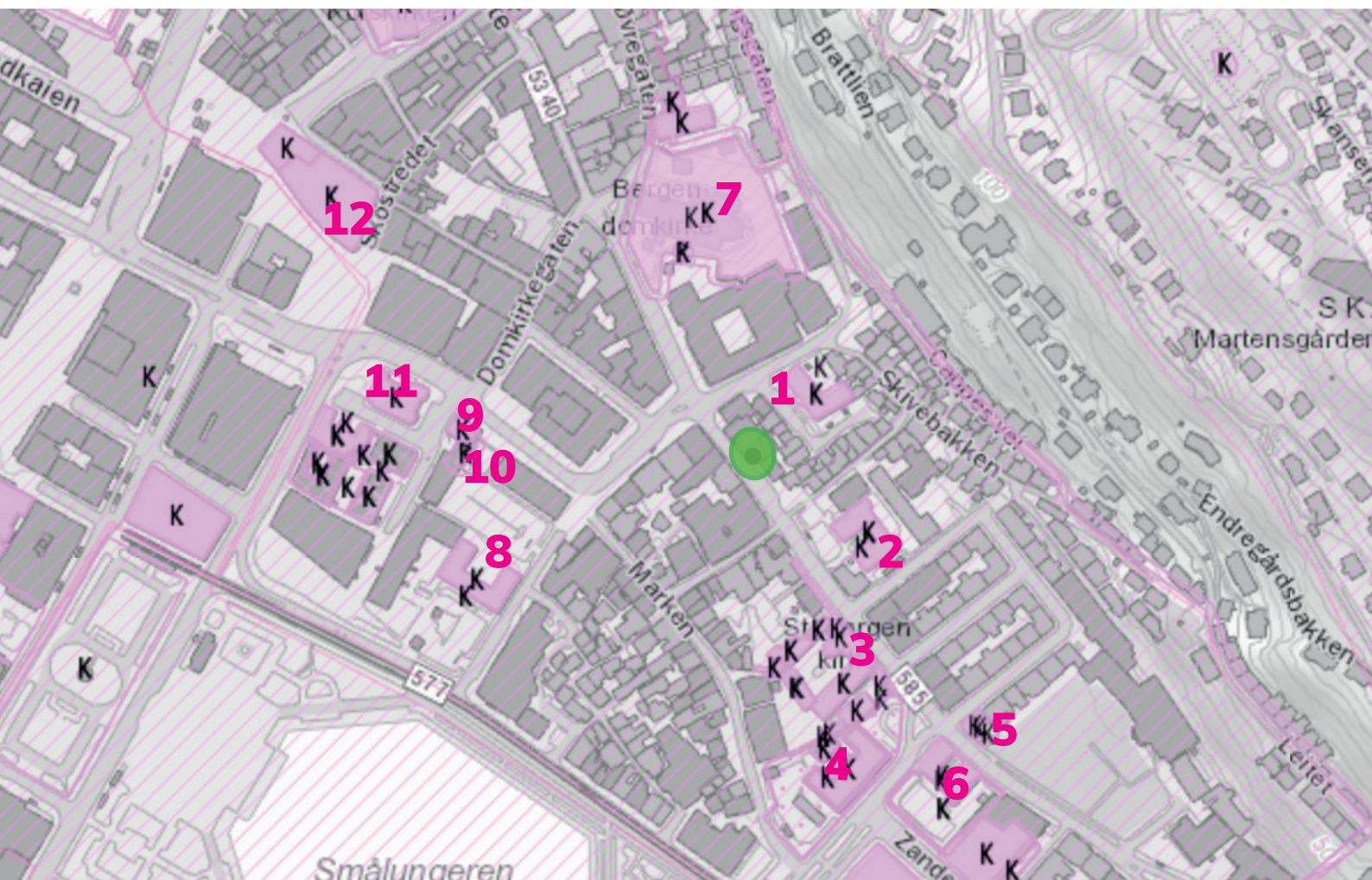
Kartlag henta frå Bergenskart.no. Svart linje viser avgrensing for automatisk freda bygrunn for middelalderbyen. Planområdet er omtrentleg markert med grøn sirkel.

Kartlag henta frå Bergenskart.no. Skravert område viser hensynssone for historisk sentrum, blå firkant viser hensynssone for Marken, som planområdet er del av. Den svarte prikken i firkanten viser planområdet.

Kartlag henta frå Bergenskart.no viser vern heimla i PBL reguleringsplanar og kommunedelplaner. Teiknforklaringar finn ein ved å gå inn på Bergenskart.no. Planområdet er omtrentleg markert med grøn sirkel. I kvartalet der planområdet ligg er bygningane merkt som bygningar med høg antikvarisk verdi (lyseraud farge). Kong Oscars gate 44, 46 og 48 i planområdet er merkt med verneverdig kulturmiljø (lyserosa).

Kartlag henta frå Bergenskart.no viser kulturminner registrert i Askeladden. Planområdet er omtrentleg markert med grøn sirkel.

1. BERGENS BARNEASYL. Freda (ulike verne-
typar på enkeltminnene) Lokalitets-ID 87155.

2. DANCKERT KROHNS STIFTELSE. Freda
(ulike vernetypar på enkeltminnene)
Lokalitets-ID 87128.

3. ST. JØRGENS HOSPITAL. Freda hospita-
lanlegg som består av ni trebygningar rundt eit
hellelagt gardsrom. Lokalitets-ID 87162.

4. KUNSTHØGSKOLEN I BERGEN. Fredet
(ulike vernetyper på enkeltminnene). Lokali-
tets-ID 117614.

5. BYGÅRD. Enkeltminne, vedtaksfreda. Lo-
kalitets-ID 143970.

6. ZANDER KAAES STIFTELSE. Vedtaksfre-
da. Lokalitets-ID 87141.

7. BERGEN DOMKIRKE. Kirkestad, automa-
tisk freda. Lokalitets-ID 83876-1.

8. MANUFAKTURHUSET. Vedtaksfreda.
Lokalitets-ID 87147.

9. MAGISTRATBYGNINGEN, DET ANNEK-
TERTE RÅDHUS. Vedtaksfreda. Lokalitets-ID
87131-1.

10. KYRKJERUIN FRÅ MIDDELALDEREN.
Automatisk freda. Lokalitets-ID 95052-1.

11. RÅDHUS. Vedtaksfreda. Lokalitets-ID
87132-1.

12. BANK- BØRSBYGNING. Vedtaksfreda.
Lokalitets-ID 87152-1.

Kartlag henta frå Bergenskart.no. Kartet viser kyrker og andre bygningar knytt til religionsutøving. Planområdet er omtrentleg markert med grøn sirkel. Merk at i utsegn frå Riksantikvaren så vert det lagt vekt på nærleiken til Bergen domkyrkje og andre kyrkje-institusjonar i området.

Kirke og religion

Kirker og andre bygninger og anlegg knyttet til religionsutøvelse

Kirker vist med punktsymbol og navn

Andre bygninger knyttet til religionsutøvelse kartlagt av Byantikvaren vist med punktsymbol

Kirkegårder med navn, kartlagt av Byantikvaren

Statlige og kommunalt listeførte kirker, hentet fra Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden

Skildring av bygg i planområdet

Det ligg tre bygg i planområdet. Alle tre bygga blir i det følgande skissert, men med hovudvekt på Kong Oscars gate 46 og 48 som er planlagt rivne.

Kong Oscars gate 44

Som tidlegare nemnt i rapporten vart den gamle skulebygningen frå andre halvdel av 1700-talet rive i 1884. Det kom opp eit nybygg ca. 1889 (statusår Bergenskart.no), og noko seinare eit tilbygg mot nordaust. Ei tid frå 1890 hadde Gulating lagmannsrett møtesal i bygget. I 1912 vart det kjøpt for 50 000 kroner av Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige, kjent som Mormonarkyrkja, noko som skapte kontroversar i byen. Det endte med at mormonarane raskt vart kjøpt ut og bygget vart menighetshus for domkyrkja fram til 1959, då kontormaskinfirmaet Jacob L. Berstad A/S tok over.

Kong Oscars gate 44, vegg i vegg med lokala med adresse Kong Oscars gate 46 og 48, som er tenkt rive, har murfasade. Dette bygget er noko høgare enn dei omkringliggande trehusa i umiddelbar nærleik av planområdet. Fasaden mot Kong Oscars gate har tidstypiske trekk frå seint 1800-tal, slik som markert sokkeletasje (rustica), tydeleg gesims og klassisistiske detaljar. Det framstår som eit nøkternt bygg med få detaljar. Særskilt om ein ser det i kontrast til bygningane på motsett side av Kong Oscars gate. Kong Oscars gate 44 er ikkje planlagt rive, men det planlagte nybygget er tenkt å skulle koplast på bygget mot gavlvegg i aust.

Kong Oscars gate 44 i planområdet. Bildet tatt frå nordvest i Kong Oscars gate.

Kong Oscars gate 44, 46 og 48, frå venstre. Bildet er tatt frå Kong Oscars gate i søraust.

Kong Oscars gate 44, gavlvegg mot aust. Det nye bygget er tenkt kobla på denne delen av Kong Oscars gate 44.

Bildene på denne sida viser hotellkorridor aust i bygget i Kong Oscars gate 44, i den delen kor nybygget er tenkt å skulle koplast på.

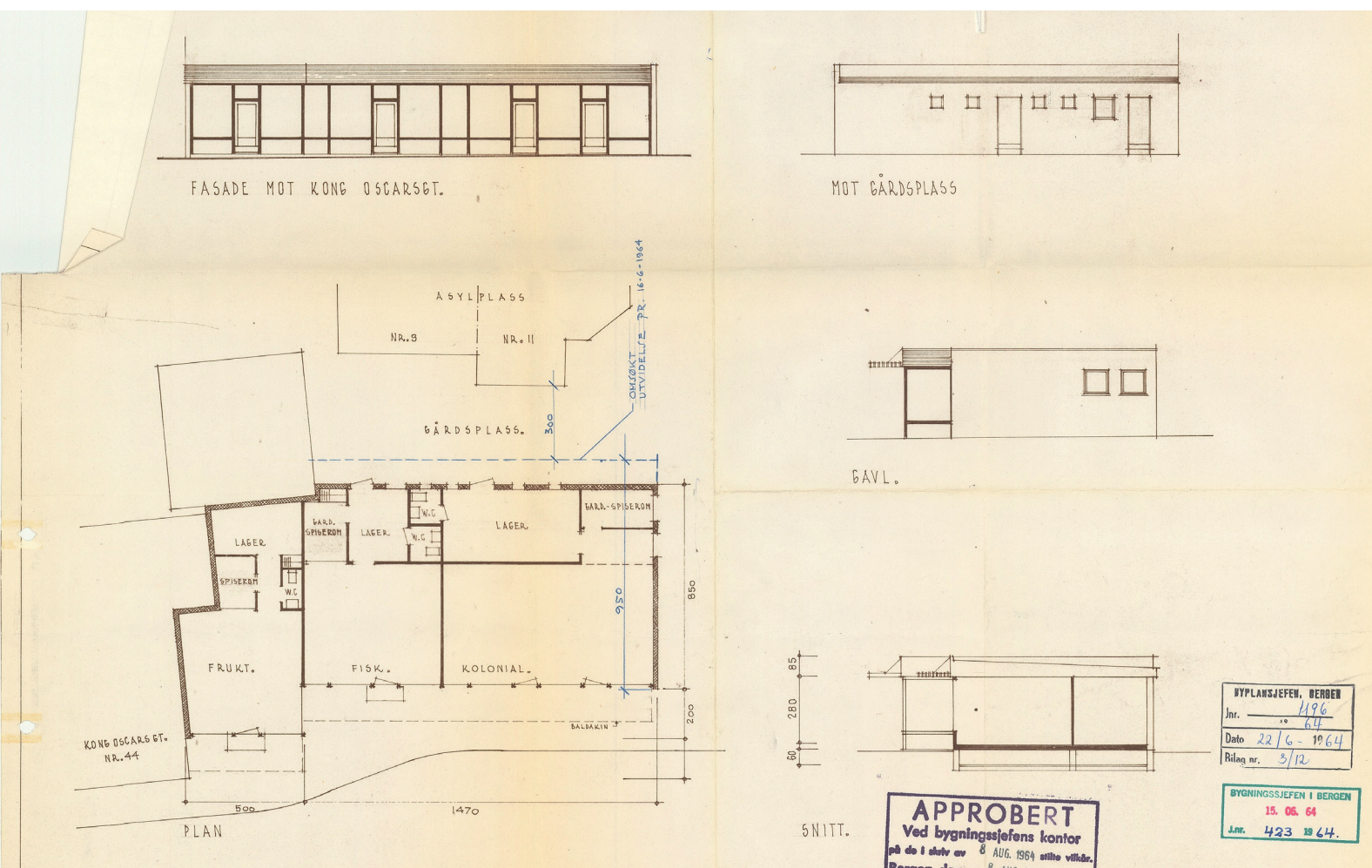

Kong Oscars gate 46 og 48

Som nemnt tidlegare i rapporten vart trehuset med adresse Kong Oscars gate 46 rive i 1934. Og i 1960-åra vart det vedteke å fjerna fleire eldre trehus som stod i vegen for ei planlagd utviding av Kong Oscars gate. Mellom anna vart då Kong Oscars gate 48 rive. I 1965 vart bygningane som står i dag reist på tomten i Kong Oscars gate 46/48, som einetasjes «midlertidig butikkpaviljong». Her var butikkar i front, med lager og kontor mot gårdsplassen bak.

Eksisterande bygg som er planlagt rive har 1 etasje og flatt tak. Dei framstår framleis som enkle, provisoriske bygg utan særskilde kvalitetar. Ut frå byggesøknad i byggesaks-

arkivet frå 1964 ser ein at dei står på jord- og steinmassar, med betongfundament til fast grunn. Det står ingenting i eldre byggesaksdokument om at det vart gjennomført arkeologiske undersøkingar i grunnen på dette tidspunktet. Gesimshøgden var i søknaden sett til 3,8 meter. Bygga fekk ytterveggar i 20 cm leca og bindingsverk. Dei har tidstypiske horisontale vindaugsband, liggande trekledning og endevegg i betong. I 1995 vart det søkt om bruksendring frå butikk til kafé i Kong Oscars gate 46, og det ser då ut til å ha blitt gjort tekniske endringar i forhold til brann, ventilasjon osb. Innvendig kan ein sjå at bygga har blitt opprusta i seinare tid.

Teikningar av butikkpaviljongane i Kong Oscars gate 46–48, teikna i 1964. Kjelde: Byggesaksarkivet.

Dagens hovudfasade Kong Oscars gate. Heilt til venstre i bildet deler av fasaden på Kong Oscars gate 44, og deretter butikkpaviljongane med adresse Kong Oscars gate 46 og 48. Innvendig er det i dag open løysing mellom nr 46 og 48. Bildet er tatt frå sør.

Bakgården, bilde tatt frå Asylsmauet i aust. I forgrunnen Kong Oscars gate 48, og ein kan skimte deler av 46 bak. Ein ser også gavlvegg på Kong Oscars gate 44.

Bakgården, bilde tatt frå nordvest mot Asylsmauet.

Bakgården. Her ser ein deler av taket på butikkpaviljongen med adresse Kong Oscarsgate 46–48, med Kong Oscars gate 44 i bakgrunnen. Til høgre i bildet det eldre trehuset med adresse Asylplassen 5.

Bakgården.

Kjøkken Kong Oscars gate 48.

Kjøkken Kong Oscars gate 48.

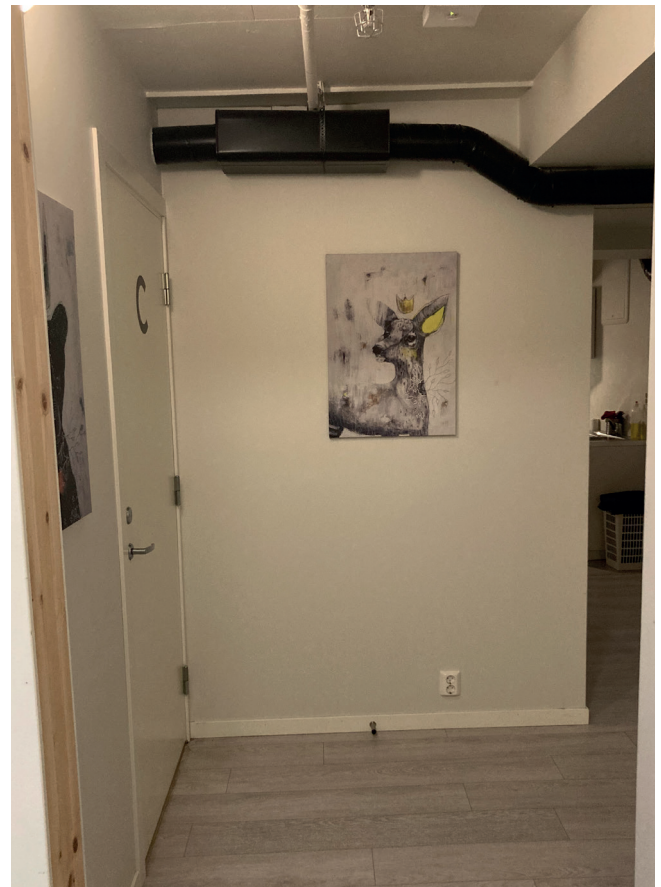
Felles spiseplass for gjester, like ved inngangsdøra til nr. 48.

Eksempel på gjesterom med køysenger, nr. 48.

Felles eteplassar/kaféområde nr. 46.

Gangareal.

Oppsummering og skildring av konsekvensar for eksisterande kulturmiljø

Planområdet omfattar Kong Oscars gate 44–48 som i dag er brukt til hotell, restaurant og bar. Medan Kong Oscars gate 44 er frå ca. 1889, vart Kong Oscars gate 46 og 48 bygd som midlertidige einetasjers butikkpaviljongar i 1965. Tiltakshavar ynskjer å rive nr. 46 og 48 og sette opp eit nybygg.

Planområdet ligg i eit område i Bergen sentrum med store kulturminneverdiar, og er berørt av ei rekke hensynssonar og vernebestemmelsar. Området har stor tidsdjupn. Her er store kulturminneverdiar i det heilskaplege kulturmiljøet, i tillegg til at planområdet er omkransa av enkeltbygg som er freda eller har andre vernebestemmelsar.

Byantikvaren skriv 26.06.2020 at: «Byantikvaren motsetter seg ikke riving av bygget fra 1965, men det stilles strenge krav til oppføring av nytt bygg. Planforum behandlet saken 21.01.2020 og konkluderte med at hensynet til kulturmiljø skal være førende i planprosessen, Asylmauet skal opprettholdes og strøkstilpassing og hensyn til nabobebyggelse skal ivaretas og synliggjøres gjennom utforming og materialvalg. Planområdet er rikt på kulturminner med stor tidsdybde og meget høye verneverdier. Eventuelle nybygg må blant annet i form og volum tilpasse seg kvartalet som i all hovedsak består av trehusbebyggelse fra 1700-1800-tallet. Et nybygg i kvartalet skal, i tillegg til kulturminnestrategien, blant annet forholde seg til Riksantikvarens bystrategi som vektlegger tilpassing og harmonisering, og i tillegg er det viktig at nybygg ikke forringer bokvalitetene til nærliggende verneverdige bebyggelse.»

Riksantikvaren skriv 20.08.2020 at «Eit sentralt punkt i denne saka er om tiltak innanfor planområdet vil være utilbørlig skjemmaende, jf. kulturminnelova § 3 ,

i høve Bergen domkyrkje. Domkyrkja frå mellomalderen er særleg viktig for byen sin identitet og særpreg.» Vidare skriv dei at inngrep i grunnen må skildrast i detalj. Viser til sjølve planskildringa når det gjeld fleire detaljar rundt dette. Merk elles at Katarinakyrja og katarinahospitalet truleg har vore plassert omlag der som Kong Oscars gate 44–46 ligg i dag. Plasseringa av Katarinakyrja er imidlertid noko usikker. Eldre kart frå 1700-talet viser at Katarinahospitalet iallfall på dette tidspunktet låg omtrent der som Kong Oscars gate 44 ligg i dag.

Prosjektet som no er under planlegging tenker å ta utgangspunkt i fotavtrykket til eksisterande bygg i Kong Oscars gate 46–48. Nybyggets 1. etasje er noe mindre enn fotavtrykket på eksisterande bygg, og 2. og 3. etasje er noe større og trukket over eiendomsgrensene gnr./bnr. 166/537 og 166/138 eigd av Bergen kommune. I planskildringa står det at nybygget si plassering og utforming er nøye vurdert og utforma i tråd med Riksantikvaren sin bystrategi og Bergen kommune sin Arkitektur+.

Utsnitt frå illustrasjonsplan. Nybygget er tenkt å ha same fotavtrykk som eksisterande bygg har i dag. Skisse frå En til en arkitekter.

Nybygget er planlagt vegg i vegg med nr. 44, og dei to bygga er tenkt å skulle samhandle med innveldig logistikk og funksjonar. Nybygget si hovudform er tenkt noko mindre

enn nr. 44. Mønehøgden vert lagt noko lågare og fasaden vert trekt litt inn for å tydeleggjere skiljet mellom bygningane.

Det planlagte nybygget slik det framstår på skissene no, har ein tydelig inndeling i to volum. Eit mindre volum i 1. etasje og eit større volum i 2. og 3. etasje som kragar ut i fasade mot Kong Oscars gate. Bygget er tenkt å skulle framstå meir ope i 1. etasje med glasfasader og synlege trekonstruksjonar og meir lukka i etasjane over, med mindre vindaugsopningar. Nybygget skal etablerast utan kjeller.

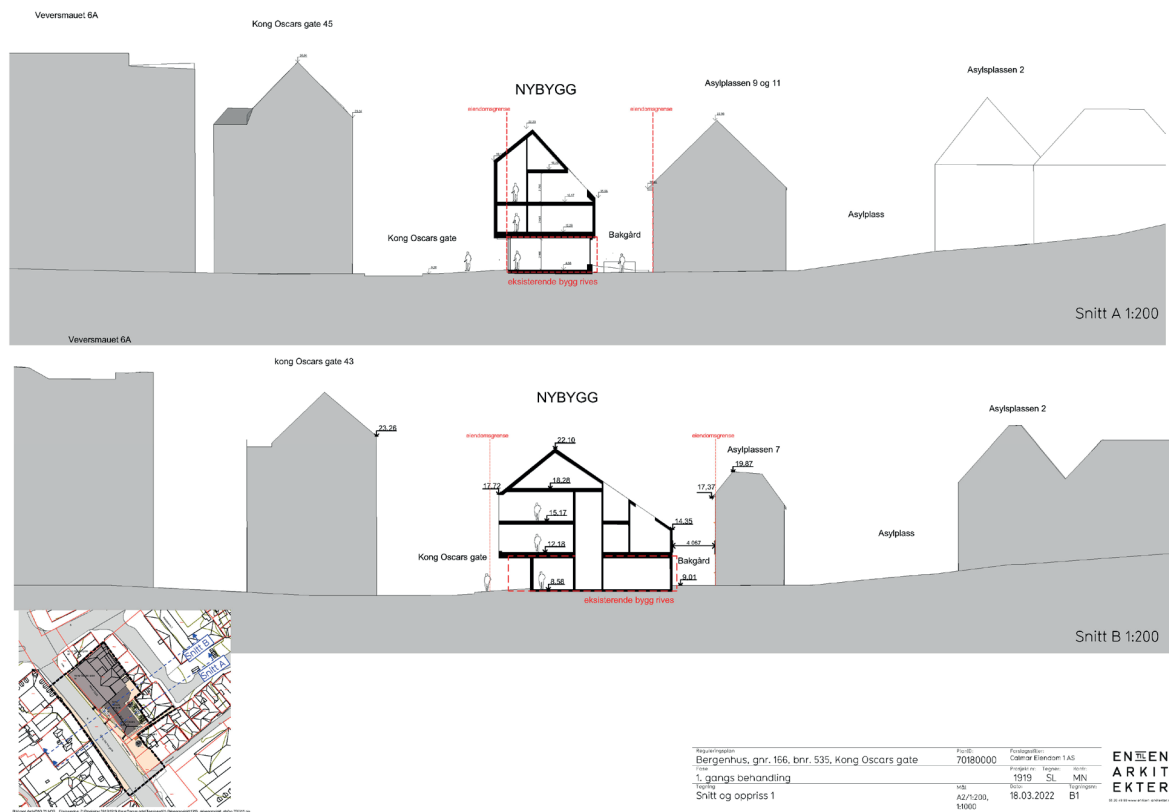
I dagens situasjon er det store sprang i fasadane og eigendomsgrenser mellom Kong Oscars gate 44, 46 og 48. Arkitekt for prosjektet meiner at ved å skrå øvre del av fasade på nybygg slik at den kjem nærare hjørnet på Kong Oscars gate 44 som skal bevarast, skapes ei tydeleg linjeføring som gir gode ledelinjer for fotgjengarar og ein samanhengande fasade mot gata. I tillegg til å forsterke todelinga av voluma arkitektonisk, gir grepet eit overbygd uteareal ved inngangsparti og langs bygget som gir nye romlege kvalitetar til Kong Oscars gate og mot Asylsmauet. Nettopp Asylsmauet er eit viktig element det i det nærliggande kulturmiljøet, og ein ser det tydeleg på historiske kart. Ein meir open 1. etasje kan bidra til å gjere smauet meir attraktivt, i motsetnad til murveggen til Kong Oscars gate 48 som ein møter der i dag. Eit anna spørsmål er imidlertid siktlinja til dei eldre trehusa som ligg like ved planområdet. Ein konsekvens ved nybygget på fleire etasjar er at ein vil sjå mindre av trehusbusetnaden like bak med adresse Asylplassen 9–5, frå Kong Oscars gate.

Plankonsulent / arkitekt skriv i planskildringa at det er tatt utgangspunkt i intensjonene i Rikstantikvaren sin bystrategi ved utforming av nybygget: 1) Dei vil vidareføre dei eigenskapane og kvalitane som kjenne-tegner det historiske bymiljøet.

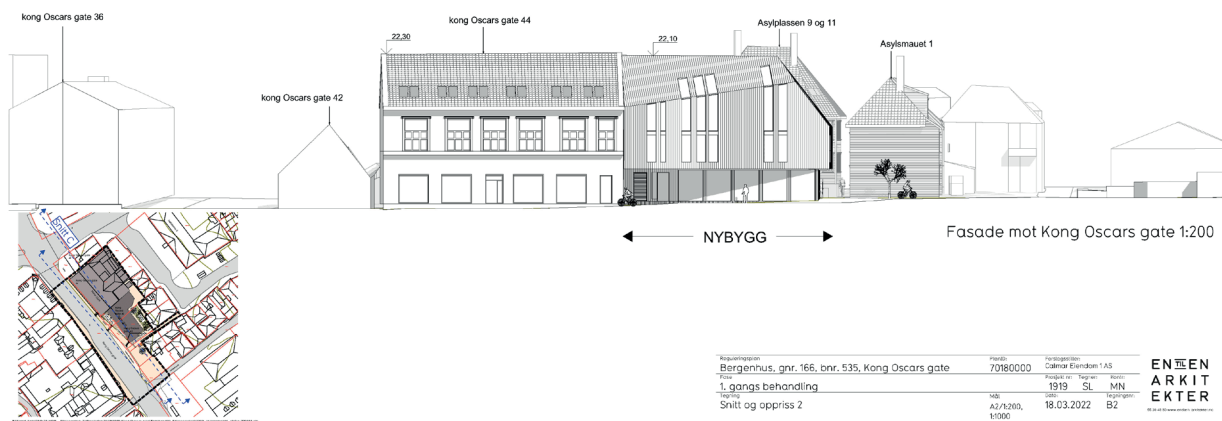
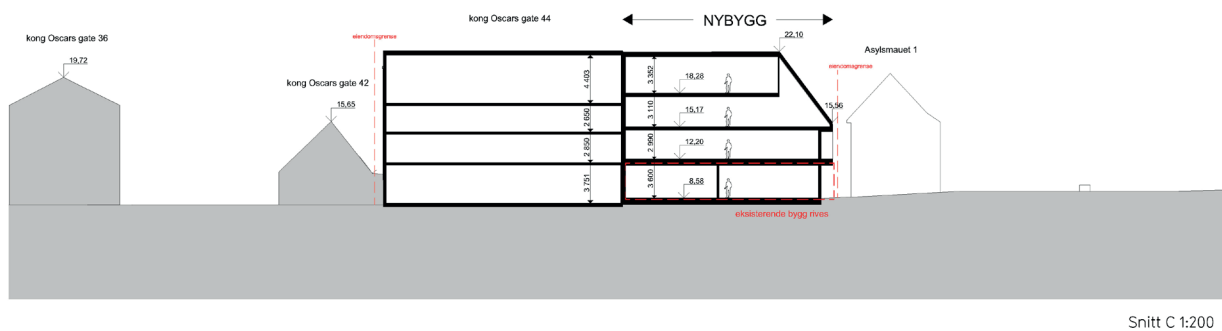
2) At kulturmiljøa vert behandla som ein heilskap kor nye tiltak bør innordna seg eksisterende busetnad. Nye tiltak skal vidareføre området sitt særpreg. Viktig i denne samanhengen er byggehøgder og volum. God formgjeving, materialval og fargar er også viktig for å sikre samspel mellom gammelt og nytt, står det i planskildringa. Arkitekt meiner at det planlagte nybygget blir tilpassa omgjevnadane utan å direkte kopiere. Volumet har ein annan form. Likevel blir det tilpassa nabobusetnaden sitt volum og byggehøyder ved å starte og avslutte gesimshøgder og mønehøgder mot nabobygg og å bruke same helningsvinkel på taket. Nybygget blir kopla til Kong Oscars gate 44 med eit lite sprang i fasade og mønehøgden for å tydeleggjere møtet mellom gammalt og nytt.

Fasadeoppbygning er basert på rytmer og funksjon i omkringliggande murfasader. Eit tydeleg horisontalt skille i fasaden der 1. etasje er trekt inn skaper eit overdekkta inngangsparti og gjenspeglar dei tydelege sokkeletasjene (rustica) mot Kong Oscars gate.

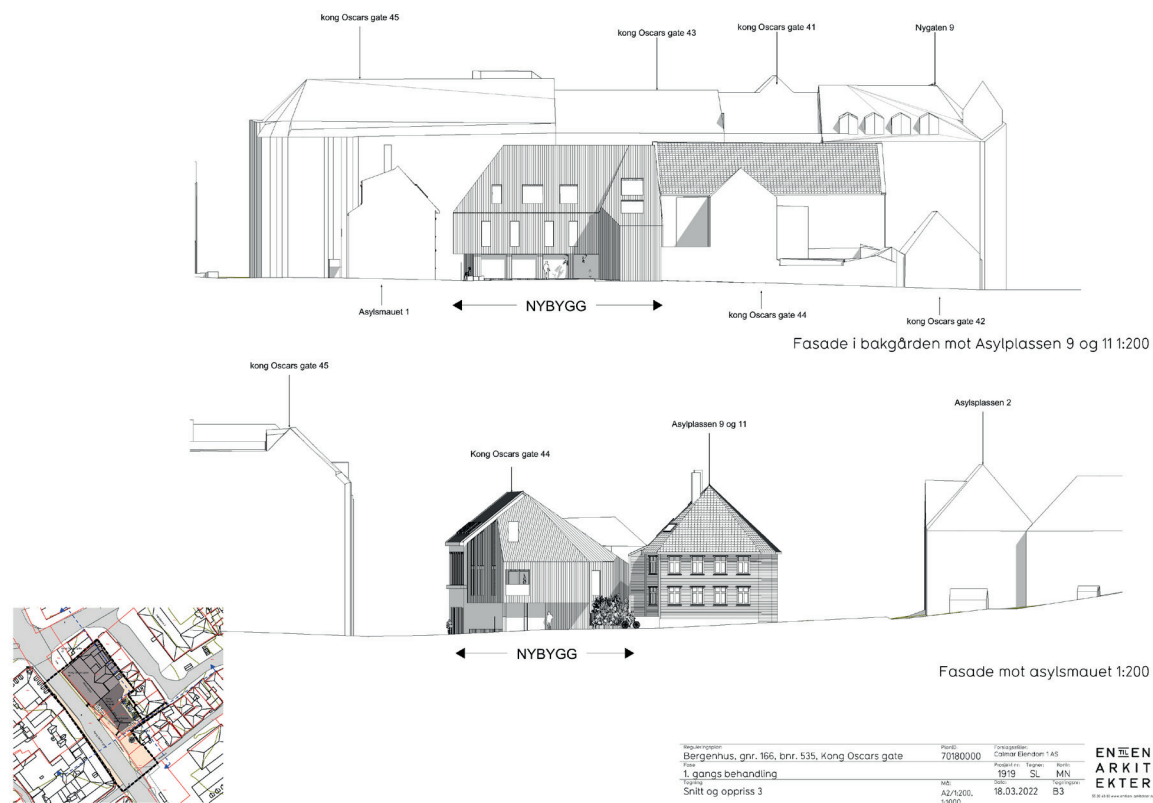
Nybygget er så langt i prosjektet planlagt som eit trekledd bygg, med mest mogleg eksponert massivtre med synlege konstruksjonar og skøyer/fester, som referanse til den historiske trehusbusetnaden. Det er lagt vekt på få og tydelege materialval i fasade. Arkitekt viser til at dette skaper ein roleg og dempa språkbruk utan å konkurrere med den historiske detaljrikdommen på omkringliggande bygg. Situasjonen blir lett å lese, samstundes som tiltaket som nevnt underordner seg omgjevnadane elles, i form og volum. Ein viktig del av grepet er at 1. etasje blir framheva som ein base og at resten av fasaden saman med taket blir opplevd som eit samla volum. Dette vert i følge arkitekten ytterlegare forsterka ved å ha same farge på tak og fasadar på det øvste volumet.

Skisser fra En til en arkitekter viser to ulike snitt av det planlagte nybygget. Stipla raud linje viser omriss av eksisterende bygg.

Skisser fra En til en arkitekter viser det planlagte nybygg og omkringliggende busetnad langs Kong Oscars gate.

Skisser frå En til en arkitektur viser det planlagte nybygg og omkringliggende busetnad. Øverst ser ein fasade i bakgården mot Asylplassen 9 og 11, nederst fasade mot Asylmauet.

GATEPERSPEKTIV

FØR

FRA KONG OCARS GATE

FRA KONG OCARS GATE (2)

FRA ASYLPLASS

ETTER

FRA KONG OCARS GATE

FRA KONG OCARS GATE (2)

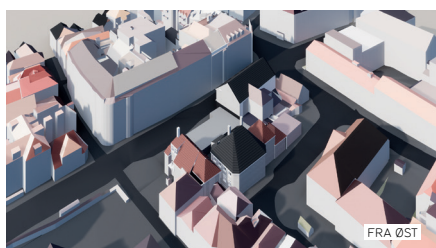
FRA ASYLPLASS

OVERSIKTSBILDE

FØR

FRA SØR

FRA ØST

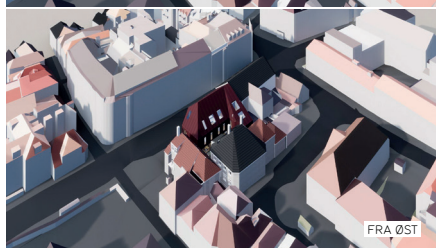

FRA NORD

ETTER

FRA SØR

FRA ØST

FRA NORD

Reguleringsplan	Prosjekt	Forprosjekt
Bergehus, gnr. 166, bnr. 535, Kong Oscars gate	70180000	Calmar Eiendom 1 AS
Fase	Prosjekt nr.	Tegner
1. gangs behandling	1919	SL MN
Tegning	Dato	Tegningsnr.
før/etter	21.03.2022	C8

EN TIL EN
ARKIT
EKTER

© 2022 EN TIL EN ARKIT EKTER AS

Litteratur og kjelder

Gunnarsjaa, Arne. 1999. *Arkitekturleksikon*.
Abstrakt forlag, Oslo.

Bergen byleksikon

Bergenskart.no

Byggesaksarkivet, Bergen kommune

Historiske kart, kartverket.no

Kulturminnegrunnlag. Kommunedelplan
Sentrum. Byantikvaren. 1999.

Eldre Bergens-arkitektur i utvalg : efter
Bergens arkitektforenings fotografier og
opmålinger. 3 (1943).

Per Jonas Nordhagen, Trebyen faller
(Dreyer, 1975)

Bergen bys historie (I og III)

Bergens Tidende

Universitetsbibliotekets billedsamling i
Bergen – marcus.uib.no

Seeiendom.no

Norgebilder.no

Fra: Huus, Rigmor <Rigmor.Huus@bergen.kommune.no>

Sendt: tirsdag 12. april 2022 14:03

Til: Marianne Øvreås Aasebø <marianne@entilen-arkitekter.no>

Kopi: Follestad, Karoline <Karoline.Follestad@bergen.kommune.no>; Færø, Håkon <Hakon.Faero@bergen.kommune.no>

Emne: SV: Kong Oscars gate 44-48 kulturminnedokumentasjon

Hei

Kulturminnedokumentasjonen utarbeida av Historikarverksemda er godkjent.

Mvh Rigmor Huus